

КОГА И ЗАЩО ХРИСТО БОТЕВ ОБЯВЯВА ВАСИЛ ЛЕВСКИ ЗА СВЕТЕЦ?

Нейчо Кънев

Стара Загора 6000, България

WHEN AND WHY CHRISTO BOEV ANNOUNCE VASIL LEVSKI AS A SAINT?

Neycho Kanev

Stara Zagora, 6000, Bulgaria

SUMMARY

This little known fact is connected with the great work of Vasil Levski, the creator of the Internal revolutionna organization in the late 60s of the 20th century. He passed holiness together with many other revolutionaries in its wall calendar for 1875, Histo Botev vaznamaryava to spark thought about the upcoming revolutionary action.

He puts the name of the new saint on 9/21 March is commemorated forty holy martyrs. This day celebrates the victory of Bulgarian army in 1230 at the Battle of Klokotnitsa. Inspiring the next start may be associated with the tale of the friendship of Botev and Levski. Suspected Hristo Botev refers to praise of the Holy 40 Martyrs of medieval Bulgarian scholar Gregory Tsamblak. It can find a number of similarities with the revolutionary organization.

Insights na Hristo Botev rise Vasil Levski he assigns a place among the saints

Keywords: Light forty martyrs worship Vasil Levski, documents and stranichni iztchnitsi, vazplamenyavanvane of thought imminent revolutionary struggle.

Напомнянето за този не до там известен факт, който е във съзвучие със съпечивяванията, душевните терзания и извесеността на Христо Ботев, е сигурно част от стремежа му за свързване на предстоящата революция с името на един от нейните съзидатели - Апостолът Васил Левски. Тази изострена емоция е не толкова възпоменание или съчетание на християнското мъченичество с революционната романтика, колкото опит за канонизирането на героя заради преклонението към неговото велико дело, узряло в недрата на народната душевност непосредствено след трагичната му кончина на 6/18 февруари 1873г. Тъкмо в това критично време за българската историческа участ Ботев издава във печатницата на в. Свобода своя стенен календар за 1875 година. Освен на В. Левски той предава светост на Хаджи Димитър, Стефан Караджа, Ангел Кънчев, Костадин и Диметър Миладинови, Цвятко Павлов и Никола Водов. Отделена е дата за диарбекирските заточеници. Явно, Хр. Ботев / Ботев, Хр., 1875/ възнамерява да възпламени мисълта за предстоящите революционни действия като обогатява православния мъченически пантеон с имената на редица борци за свободата на България.

Независимо от ясно изразените оценки за безпримерния подвиг на Апостола, включително и на Ботев, възниква въпросът защо той не поставя името му във деня на обесването, а се спира на датата 9/21 март, когато се отбелязва паметта на Светите четирдесет мъченици. Преди всичко, празникът е свързан с настъпващата пролет / пролетни, 1985 :116 -117/, а това сигурно възбужда въображението за предстоящите промени. Известно е, че пукването на пролетта извежда дружините на народните закрилници, обезсмъртени във най-силния и ясен знак на българското песенно народно творчество. Този неизчерпаем, вдъхновяващ източник за поетичните произведения на Хр. Ботев, сякаш непостердствено преди края на Комитетското десетилетие, е тласък и опияняващо определение за Априлското възстание - 1876г. Знамението на тази исторически утвърдена представа кара Никола Обретенов във писмо до майка си баба Тонка да изрази

любовта към Отечеството и непоколебимата жертвеност на революционерите с думите : Пролет иде!

Святото Четиридесет не само възвестява пролетта . То е непреходно и още по-свято , защото народолюбието го свързва със неповторимата представа за Клокотницката битка през 1230г. Спечелена от войските на българския цар Иван Асен II .Прославата на тази победа се предава на поколенията чрез мощта на народните обичаи / Маринов , Д. 1981 : 522/ и въздействието на храмове , посветвенина Светиите , т.е. на Всевастиийските четиридесет мъченици / Загорски , Ив. 1947г. /. Сигурно е от особено значение да припомним, че във тинайсетина Хасковски села , а също и между Трявна и Црева ливада край търновкото село Мерданя по стародавен обичай на този ден се свикват събори / Гогова ,Р. и Майморева , М , изследвания/. Няма българско сърце, което да не трепти по-силно от вида на търновската черква Свети четиридесет мъченици , свързана във миналото и сега с представата за тържественото възстановяване на Втората и Третата българска държава.

Ако потърсим следващото вдъхновяващо начало, сигурно ще трябва да го свържем със сказанието за дгужбата на Ботев и Левси / Маждракова , Огн. , 2008 : 64-85 /

В най -интимната същност на народната душевност стои непоклатимото въздействие за това възвишено приятелство , което символизира животворящата борба за свобода . Ако се придържахме към историческите извори , трудно може да открием доказателства за тяхната неразривна връзка. Освен податките във мемоарите , има и две писма - едното от Левски до поета , а другото е от Ботев до Киро Тулешков, в което се описва тяхното съжителство в изоставената вятърна мелница край Букърещ през студената есен и зима на 1868г. Разочарованието идва от недоказаното авторство на двата документа. Все пак , ако приемем , че Ботев говори с истинска възхита за нечутия характер на приятеля си Левски , това насочва мисълта кум документално потвърдени факти. В тефтерчето на Апостола мое да срещнем стихотворението На прощаване . През 1875г. поетът революционер обезсмъртява великия си приятел поетично в Обесването на Васил Левски , което Пенчо Р. Славейков определя като най-безотрадната Ботева творба.

Първата, значима и силна оценка за Левски и неговата Вътрешна револуционна организация може да се срещне във в. Знаме . Усещането е , че и във тези редове изписани от Ботев ,дватама с Апостола неизменно стоят един до друг. Всъщност ,според редакторът револуционната организация издига нови личности , нови убеждения ,които довеждат българският политически живот в други фази на развитие. Във забележителната статия от 13-и юли 1875г Значимостта на делото на Апостола и Ангел Кънчев е открито във обобщението на Ботев : Тук загива плодът и диятелността на такива личности, които по своята активност и саможертвеност са апостоли редки на революцията не само в нашия народ, но и във други много по-напреднали народи. Тази оценка на издателя на в.Знаме ,определя Левски като велик стратег и гениален водач на революцията, е свързана едновременно и с извисеността на българския национален дух.

Страстната защита на народните идеали, които непременно ще доведат до всеобща революция в България , каквото по същество е замисляното Срарозагорско въстание през 1875г., трябва да подготви нацията като я зареди и с най-исконните представи на народопсихологията. Един такъв довод донякъде обяснява защо в календара на 1875 Ботев определя за светии посочените по-горе революционери.

Преди обявяването на всеобщата революция духовният пример трябва да сътвори желанието за борба. За щастие до нас достига един от бисерите на старобългарския книжовен изказ.Похвалното слово за Светите четиридесет мъченици от монаха и свещеник Григорий, игумен на манастира Пантократор / Цамблак. Гр -XVв.за Буквите ,2008:12-13/ , обяснява във значима степен избора на датата от Ботев .

Предположението ,че Христо Ботев предава светост на своя герой ,позоваеайки се на Григорий Цамблаковата възхвала , преди всичко, е насочващо откровение и напомнянеза

прочувствения подвиг на вътрешните революционни дейци , без които е немислимо делото на Апостола. Всеки прочит на средновековния текст е във съзвучие със подобни заключения към които насочва и изборът на датата за прослава на неговата памет.

Повествователят Григорий Цамблак със сигурност е изпитал последиците от ударите на агарянското нашествие и завладяването на България. Затова, преди всичко , той определя 40-те мъченици като братя по дух ,които се стараят да променят земното войнство на небесно. Те изтърпяват непоносими мъки в ледените води на езерото , но не предават благочестието. По този начин мъчениците побеждават тираните ,като със последни сили мълвят думите на апостол Павел : Нашата борба не е борба против плът и кръв ,а против властниците. В този върховен момент един от страдалците пада духом , но е заменен от пазача на 40-те войни. Непосредствено след това Гр. Цамблак извисява образа на майката на отказалия се безславно да се лиши от вечния живот . Преди това във евангелието на Матей е казано, че нейната памет ще се споменава вечно / Ботев ,Хр. 1867/.

Достатъчно много основание, свързани с култа и историческото народно възпоменание за поставянето името на Апостола наред със Светите четиридесет мъченици . Тяхният пример и подвигът на Васил Левски заедно със всички новообявени светци непременно трябва да разпали въображението и желанието за борба. Така, гениалните прозрения на Хр.Ботев извисяват още по-високо делото на сътворителя на революцията и заслужено му отреждат място сред светците. По този начин на иконната представа се предава нов смисъл и зювучене , което трябва да се превърне в призив , способен да оттекне в народната душа.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ботев ,Хр . Във стенния календар за 1875 г. Поставя датите във стар и нов стил
2. Ботев ,Хр. Майци си .Първото отпечатано стихотворение .- В : в . Гайда , Цариград ,1867. Възхвалата на майката , според нас ,е още едно потвърждение за доброто познаване на средновековните книжовни произведения.
3. Гогова,,Р. от Хасковския исторически музей. Изследване на празника ; Маймарева ,М. Изследване на празника в Дряново и Севлиево . Исследвания са правени и на други места в България .
4. Загороски , Ив. Манастрите във Великотърновка епархия . С; 1947 / там за Девичкия манстир Свети 40 мъченици край тъновското село Мерданя /.
5. Маждракова, Огн. Отново за познанството и идейната близост на Христо Ботев и Васил Левски .- В: Българско възраждане . Идеи , личности , събития . Годишник . Т.10 . С;2008 , 64 -85 и посочената библиография.
6. Маринов,Д. Младенци - 9-и март. В: Избрани просизведения .Т.1 ,с ;1981 ,522. / проучил е празника Натемия (проклятие) , насочена срещу Крир Теодор Комнин ,нарушил договора с България. Проклятието се произнася до 3 пъти, което освен с магическата формула на цифрата подсказва , че е насочено срещу всички подтисници на народа.
7. Пролетни празници и обичаи . - В : Етнография на България Т .3 , С; 1985, 116 -117 и др.
8. Цамблак, Гр . Похвално слово за Светите четиридесет великомъченици.Препис от XVв. От сбирката на Н.П. Никифоров в Руската държавна библиотелка - Москва .Превод на проф. Иван Харалампиев. - В: За буквите , бр. 28 ,септември , С;2008 , 12-13.